

8. ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ НАУКОВОГО ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХОВОЇ ГАЛУЗІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК.378.14:378.31.1

О.В. Гаращук,

доктор економічних наук, професор,
Начальник відділу комунікацій та міжнародного співробітництва
Державної служби якості освіти України,
mon7@ukr.net,

В.І. Куценко,

доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Головний науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки
Державної установи «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України»,
kutsenkovira@gmail.com

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансове забезпечення освітньої сфери слугує важливим кроком на шляху успішної реалізації її завдання – становлення активної особистості, здатної вносити прогресивні зміни в життя суспільства, бути винахідливою творчою людиною, маючи значний креативний потенціал.

Інвестиції в освіту справляють істотний позитивний вплив на загальний соціально-економічний розвиток. Так, дослідження, здійснені у США, свідчать, що кожен долар, вкладений в освіту, зберігає суспільству 7-8 дол., а також сприяє запобіганню злочинності, натомість забезпечує зростання економічних показників, у тому числі за рахунок покращення підготовки фахівців у закладах вищої освіти, підвищення їх якості та конкурентоспроможності. Загалом у

названій країні в середньому за рік на одного студента виділяють 20 тис. дол. [1].

В Україні зазначений показник є кратно меншим. Тобто фінансування закладів освіти та освітньої сфери в цілому напевно є недостатнім. Як відомо, витрати на освітню галузь мають складати 10 % валового внутрішнього продукту. Проте, як свідчать результати наших досліджень, вони не перевищують 7 %. Отже, справедливою буде констатація того, що явно бракує коштів для здійснення на належному рівні навчально-наукової діяльності.

При цьому спостерігається тенденція до зменшення тієї частки коштів, які виділяються. Якщо, приміром, витрати на освіту в 2010 році складали 21 % загальних витрат, то уже в 2017 році лише 16,8 % [2, с. 11]. Особливо суттєво зменшились видатки зведеного бюджету України, які виділяються на вищу освіту. Відтак це не могло не позначитись на розвитку вищої ланки освітньої галузі, а також на мережі закладів, які мають аспірантуру (табл. 1).

Таблиця 1

Розвиток вищої освіти України

Показник	Роки			2020-2018, +,-
	2018	2019	2020	
Заклади вищої освіти (на початку навчального року), од.	652	619	644	-8
у них студентів, тис. осіб	1522	1440	1308	-214
Наукові установи та заклади вищої освіти (на кінець року), які мають аспірантуру, од.	431	417	408	-23
у них аспірантів, осіб	22829	25245	25668	+2839

Джерело: [3, с. 15]

Поряд із тим має місце зменшення обсягу коштів, які виділяються на науку. В результаті зменшення фінансового забезпечення як освітньої, так і наукової діяльності в Україні останнім часом спостерігається суттєве зменшення чисельності працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка чисельності працівників, задіяних у наукових дослідженнях і розробках (осіб)

Категорії персоналу	Роки			2020-2018, +,-
	2018	2019	2020	
Усього	88128	79262	78860	-9268
дослідники	57630	51121	51427	-6203
техніки	8553	7470	7117	-1436
допоміжний персонал	21945	20671	20316	-1629
У тому числі мають науковий ступінь				
доктора наук	7043	6526	7060	+17
доктора філософії (кандидати наук)	18806	16929	17949	-857

Джерело: [3, с. 43]

Також суттєво зменшились і витрати на виконання наукових досліджень і розробок, зокрема науково-технічних (експериментальних) розробок (рис. 1).

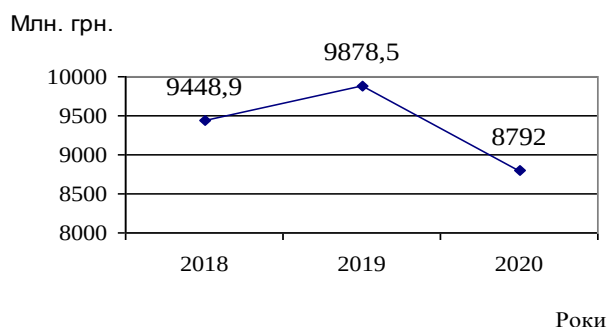

Рис. 1. Витрати на виконання науково-технічних (експериментальних) розробок, у фактичних цінах (млн грн)

Джерело: побудовано на основі [3, с. 43]

Недостатнє фінансування освітньої сфери негативно позначається на формуванні сучасної креативної парадигми розвитку освіти, зумовлюючи тим самим збереження в окремих закладах різних освітніх ланок застарілої структури навчання та підготовки кадрів. У той же час, низький рівень оплати праці педагогічного та професорсько-викладацького складу зумовлює нерозвиненість наукової діяльності [4; 5].

Зазначений стан справ є серйозним ризиком не лише для забезпечення розвитку освітньо-наукової діяльності, але також щодо створення інноваційної основи для соціально-економічного розвитку країни.

Тому вкрай важливим залишається реалізація завдання стосовно покращення фінансового забезпечення освітньо-наукової діяльності, що відповідно до вимог часу має здійснюватись на інноваційній основі.

В цілому, освіта являє собою, як відомо, категорію державного значення і особливо важливий суспільний інститут. А тому субвенції держави на розвиток освіти мають бути постійними. Держава, зокрема, має сприяти запобіганню реалізації, супроводжуючих процеси розвитку освіти, як внутрішніх ризиків (серед яких можливо назвати недостатність ресурсного забезпечення для здійснення якісного навчального процесу, а також маркетингової політики в освітній сфері), так і зовнішніх ризиків (таких як: глобалізація, технологічні виклики тощо) [6].

В цьому контексті заслуговує на увагу суттєва фінансова підтримка програми „Нова українська школа”, на виконання якої через різні субвенції держава передбачила майже 2 млрд грн, у тому числі 386,5 млн грн – на підвищення кваліфікації вчителів.

Наразі вкрай важливим залишається проведення диверсифікації фінансового забезпечення освітньої галузі та освітньо-наукової діяльності, що включає застосування різноманітних механізмів, у тому числі стимулюючих участь у цьому процесі бізнесу, підприємців і меценатів. На це, до речі, вказувалось у доповіді з питань вищої освіти в Європейському Союзі, яка була представлена ще 2010 року відповідною Європейською комісією.

Важливим у фінансовому забезпеченні освітньої сфери, окрім прямого бюджетного фінансування, і в майбутньому має залишатися його здійснення за рахунок коштів громадян-споживачів освітніх послуг. Разом із тим мають забезпечуватись і вдосконалюватись можливості отримання молоддю освіти за власним покликанням, що не завжди узгоджуються зі спроможністю родини профінансувати вступ і навчання у відповідному закладі освіти. Адже саме ті,

хто прагне оволодіти певною суспільно значущою професією являють собою основний рушій піднесення економіки та прогресу суспільства в цілому.

Отже, активна диверсифікація фінансового забезпечення освітньої та освітньо-наукової діяльності, що включає стимулювання участі підприємств в організації виробничих практик студентів, у підготовці та працевлаштуванні випускників вищих навчальних закладів, а також участь освітньо-наукових закладів у розробці та реалізації освітніх і наукових проектів, має позитивно позначитись на якісних показниках діяльності названих закладів та на фінансуванні інноваційної основи для соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н.В., Крутій К.Л. Модернізація освіти – прогрес, а не імітація руху. *Дошкільне виховання*. 2015. № 7. С. 6-10.
2. Вища освіта в Україні в 2017 році. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2018. 298 с.
3. Україна у цифрах. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2021. 46 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_Ukraine%20in%20figures_20u.pdf.
4. Бреус С.В. Інвестування сфери вищої освіти в контексті забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2016. Вип. 10 (1). С. 59-63.
5. Гаращук О.В., Куценко В.І. Якісна освіта – об'єднуюча сила української держави. Київ: Видавництво Європейського університету, 2020. 304 с.
6. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота, 2005. 448 с.

УДК 368:331.108.45

В.С. Білошанка,

к.е.н., доц., професор кафедри банківської справи та страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
2docent@ukr.net

ПІДГОТОВКА ЯКІСНИХ КАДРІВ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ТА ЇХ КАР'ЄРНЕ ЗРОСТАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Страховий ринок України поступово набуває характеристик, властивих розвиненим країнам, змінюються як його кількісні, так і якісні показники.